

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül első országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

A zsinati előmunkálatok és a dunántuli ref. egyházkerület véleménye.

A reformált egyházkerületek közül a dunántuli egyházkerület tárgyalta már és szólott a konventi bizottság által készített zsinati előmunkálatokhoz, mely egyházkerületi vélemény mindenestre figyelemre méltó, habár az abban foglalt és kifejezett egynévelik elv — a zsinat — presbyteri egyházalkotmány lényegével, természetével és a mai fejlettségével össze nem egyeztethető is.

De lássuk magát a véleményt. A nevezett egyházkerület szerint a zsinat 76 egyénből alkottatnék meg, mindenik egyházkerület 12—12 képviselőt választana, továbbá a püspökök és főgondnokokon kívül, kik hivatalból tagok, a 6 főiskolából u. m. a nagy-enyedi, kolozsvári, debreczeni, sárospataki, pesti, és pápai főiskolákból egy-egy képviselő választassék.

Az igen tisztelt egyházkerület azt, hogy a létesítendő zsinaton, a zsinatra küldendő egyházkerületi képviselők száma egyházkerületenkint egyenlő legyen, azzal indokolja, „hogy a törvényhozás tagjai az egyházkerületek mint jogi személyek küldöttei legyenek, nem pedig a magyarországi ref. egyház egyetemének képviselői, már az okból is, mert ilyen egyetem jelenleg jogilag nincs, tehát nem létező, nem is képviseltethető, s másodszor, mert az egyházkerületek autonómiaja érintetik, ennél fogva annak esetleges korlátozását nem egy nem létező jogi személy képviselői eszközölhetik, hanem ugyanazon egyházkerületek küldöttei, melyeknek esetleges jogfeladást és lemondást kell a születendő gyermek javára eszközölni.!!“

Továbbá az indokolásban egynémely felhozható ellenvetésre is igyekszik a dunántuli kerület megfelelni, midőn úgy nyilatkozik: „Tulsúlyljal bíró egyházkerületeink szemünkre vethetik, hogy az egyéni szabadságot elnyomni akarjuk; erre a válasza az, hogy az egyéni szabadság, törvényeink s kánonaink határain belül, általunk mindig tiszteletben

tartatott. Törvényeink pedig az egyéni szabadság és joggyakorlatot — 2-od fokulag engedélyezik; mert első fokulag ép úgy mint az állam az általános szavazatjogot — az egyház — a kormányzat tekintetében — az első fokot nem tartja s nem tartotta a multban üdvösnek — a mint törvényeink mutatják. Másodszor ellenvethetik, hogy ők jogmegszorításban részesülnek, ha azokkal egyenjogosítatnak, kik féltényi népességük, az ezt megczáfoló válasz reá az, hogy az ő, illetve geographiai helyzetük szerencséje az, hogy népességben fentartathattak.“

Itt aztán érintve van, hogy a protestánsok a Dunamentén és Dunántul legnagyobb megpróbáltatásoknak voltak kitéve.

Tiszteletreméltó, de nem meggyőző érvek! a népképviselőt elve, melyet a magyarországi ref. egyház az 1860. évben tartott egyetemes konventjén egyházalkotmánya alapjául elfogadott s azon idő óta vall és követ, határozottan ellene van azon felfogásnak, hogy a zsinati képviselők száma az egyházkerületek népességére való tekintet nélkül, minden egyházkerületre egyenlően állapittassék meg; de a valódi alkotmányosság fogalmaival is ellenkezik az; az egyéni szabadság és joggyakorlat minden téren biztosítva van már alkotmányos államokban és vajjon összeegyeztethető-e az az igazsággal, a mai jogi fogalmakkal, hogy 225 ezer lelket számláló kerületnek ép annyi képviselője, tehát befolyása legyen azon a törvényalkotó országos gyűlésen, mint a 820 ezer népességű kerületnek. Az alkotmányozó zsinat fogalmából következik, hogy az úgy legyen szervezve, miszerint minden egyháztag közvetlenül befolyhasson a zsinati képviselők választásába, a mikor teljes lehetlenség a népességi viszonyokra is figyelemmel nem lenni.

Az igen tisztelt egyházkerület 6 főiskoláról emlékezik, megvallom — miután az indokolásban arra nincs vonatkozás — nem értem, hogy a kolozsvári 8 osztályu gymnázium mi alapon szerepel a főiskolák

között? vagy ha a kolozsvári gymnáziumnak megadatik ezen jog, hogy egy képviselőjét küldheti a zsinatra, miért nincsenek ily joggal felruházva több 8 osztályu gymnáziumaink is, mint a kecskeméti, m.-szigeti (a mely helyeken még jogtanodák is vannak), h.-m.-vásárhelyi, miskolczi, halasi, n.-kőrösi, stb. főgymnáziumok is?

A zsinati képviselők választását a dunántuli ekerület a gyülekezetek presbyteriumaira kívánja ruháztatni; s azok választása ép oly formán eszközöltetnék, mint az egyházkerületi tisztviselőket gyakorlatban van választani. Továbbá nem csak a legközelebbi alkotmányozó zsinatnak, hanem általában minden zsinatnak állandó elnökei a hivatalukra nézve legidősebb püspök és főgondnok.

Az alkotmány tervezetre nézve, mely a zsinati előmunkálatokban foglaltatik, azon megjegyzést teszi a dunántuli egyházkerület, hogy a konventi bizottság ezen munkálatánál a zsinat-presbyterialis rendszert, annak követelményeit inkább szem előtt tartotta, mint a zsinat szervezéséről szóló szabályzat megalkotásánál; hanem azért ezen javaslatra nézve is vannak erős észrevételei; nevezetesen a bizottság a létesítendő magyar protestáns egyetemesség nagy — kivihetőség s eredményre nézve még ismeretlen eszméjéért az egyházak, egyházmegyék és kerületek jogaiból igen sokat feláldozott. Az országos egyháztanácsra vonatkozó rész pedig egy ismeretlen nagy hatalmat akar a kerületek fölé helyezni, központosítást, mely még a polgári életben sem bizonyult üdvösnek. Az egyházkerületek ezen szervezet által meggyékké, teljesen alárendelt közegekké nyomatnak s pár ember kezébe adatik a hatalom. Hanem azért a tisztelt egyházkerület is elismeri, hogy a magyar prot. ev. ref. egyetemes egyház kifejezésére szükség van egy központi kormányra s ez az országos gyűlés lenne, mely a kerületekből alakítva, ideiglenesen összeállítva, a közösöknek jelentett ügyeket a kerületek többsége véleménye alapján intézi.

A tisztujtást eltörlendőnek nyilvánítja a nevezett kerület, mert ugymond az, presbyteri rendszerünkkel teljesen össze nem egyeztethető s a kormányzásra káros következményü; egyedül az egyházi gondnokokra kívánja azt fentartatni, a kik 1—3 évig terjedő időre választassanak és végre a kettős elnökséget a törvényszékeknél is érvényesítendőnek tartja.

(Vége köv.)

Nezetek a gymnáziumi oktatás reformja felett.

A jelen oktatásról.

Az oktatás külterjessége és egyoldalú volta.

(Folytatás.)

A jelen oktatási rendszer nagy súlyt fektet a taneszközökre; s méltán. Nagy segítségére vannak, sőt mellőzhetetlen kellékei ezek az oktatásnak. — Ugyanis az oktatás sikere azon fordul meg, hogy annak folytán a növendék előtte még ismeretlen fogalmakat és képzeteket magának egészen újból alkotni, vagy korábban megismertekhez kapcsolni s azok csoportjába beilleszteni tudjon. — S az elme ezen munkájának előmozdítására szolgálnak a taneszközök. De a mérték-tartás hiánya itt is ártalmas, mert az irányzattal ellenkező célhoz juttat, nem is számítva a költségességet.

Átalában erősítem, hogy a midőn elég idő nem fordíthatatik a kísérletekre, s a növendékek a kísérletek beható megfigyelésére és megértésére kellően előkészítve nincsenek, akkor a taneszközök mutogatása nem emelkedik túl az üres látványosság színvonalán, s még a jelenségek egyszerű alaptörvényeinek felfogását is zavarja, tehát még inkább nehezíti az oktatást, s csak felületességre, üres neveket pattogató nyegleségre vezet. Mert a tényleges velőkbánás és beható megfigyelés hiányában ama számtalan eszköznek alkatrészeit, szerkezetét, az azokkal teljesíthető kísérletek folyamatát és eredményét mind csak könyvből kénytelen a növendék betanulni s a tulajdonképeni törvényt végre sem látja be, maguktól az eszközöktől. — Így a szertelen taneszközök csak hiábavaló parádé-czikkék

Vannak olyan eszközök is, a melyek a növendék elméjét nemhogy elősegitenék a tünemény megfigyelésében s megértésében, sőt tévutra vezetik; magát a tüneményt pedig profanálják. Ilyen például az elemi osztályokban divatos gyertyás és kerekas planetarium, melynél a gyermek természetes esze mindjárt azt keresi, hogy mikép mozgattatik és tartatik fenn; — és eléje van vágva az elmének, hogy elképzelhesse az égitestek nehézkedési egybefüggését a végtelen térben, — és utalva van az elme, hogy az istent a világegyetemnek valamely zugában képzelje, a mint a kerekét hajtja szüntelen. E gépnél fogva mi lesz világosabbá a gyermek előtt, a mit sokkal egyszerűbb és természetes módon világossá ne lehetne tenni; — s mi lesz érthetővé, a mi csak távolról is fölérne azzal, a mi még inkább megfoghatatlanná válik?

Erkölciség, vallásosság, jellem. Az eddigiek mind csak az elméleti tehetségekre vonatkoztak; de nem kevésbé tekintetbe veendő a érzelmi, miután az érzelme nemzik a gondolatot és cselekvést.

Igaz, hogy minél kiterjedtebb az egyéni ismeretvilág, — azaz minél több jelenség benyomásainak van nyitva az elme, s minél kifejtettebb az emlékezet és képzelet, annál több oldalú és erősebb indítói lehetnek ezek a tehetségek az érzelmeknek; de hogy az elme által távolabbi s elvont tárgyaktól felfogott benyomások érzelmeiket is gerjeszzenek, arra nem elég a több-több jelenségek ismerete, — a végett az idegrendszer izgékonyasága és fogékonyasága szintén kezdetől fogva gondosan mívelendő, mit csak folytonos és egyéb tehetségekkel együttvaló gyakorlat által lehet eszközölni.

E részben is mester a természet. Mielőtt oktatni kezdi a gyermeket, minden jelenség, mit észrevesz, miről tudomást nyer, egyszersmind érzelmre is indítja; sőt azt lehet mondani, hogy sajátlag tudomást se vesz más jelenségről, mint a mely nyomot hagy az érzelmenek, — a mennyiben egyelőre csak oly benyomásokat tart meg elméjében, a melyeknek képzete érzelmeket szül. Egy neme ez az érzésközvetlenségnek, mely azonban csak a szülő ok közelségében határozódik, különben föltétlenül az eime közvetítésével történik: midőn a gyermek sir csupán a miatt, hogy mást sirni lát; s midőn már tud félni, holott a félelem épen az az indulat, melyet valamely oknak előtünése csak az által idéz elő, hogy az elmében felkölti egyszersmind a közvetlenül nem érzett, csupán korábbi eseteknél megismert hatásnak és következményének képzetét.

A családi élet a napi foglalkozásokkal egyben, és a családi élet folytán keletkező társasági viszonyok, — miszerint a családok és ezek tagjai egymás ügyeibe avatottakká lesznek s egymás örömeiben és bajaiban osztoznak — ez a családi és társasági élet, melyben határozódik még a gyermeknek az egész világ, szolgáltatja az első jelenségeket és képzeteket, melyek érzelmekre indítanak; itt veszi kezdetét a legtermészetesebb és legegészségesebb módon a hatásnak és visszahatásnak az a működése, játéka, mely az érzelmek születése. És ezek a gyermeki érzelmek képezik a magvát mindazoknak az érzelmeknek, melyek későbbi hajtásaikkal befutják és áthatják az egész egyéni életet s annak üdeséget, elevenséget kölcsönöznek — ha ápolatnak s az ápolással együtt fegyelmeztetnek.

A családi és társasági élet változatai közt kiváló hatálylyal bírnak a gyermekre a játékok, melyek a mennyiben eszközökül fogva végeztetnek, annyiban egyszersmind a valónak, — a mennyiben pedig társakkal végeztetnek, annyiban az igaznak legkorábbi tényleges megismerésére vezető gyakorlatok. Mert a gyermek a játék eszközeinél fogva azok természeti tulajdonságaihoz, a társaknál fogva pedig az együttcselekvésnek bizonyos szabályaihoz kénytelen alkalmazkodni. S ekképen a játék a legelső iskolája az öncselekvésnek s az ettől elmaradhatatlan érzelmeknek, akaratnak, önismeretnek, erkölcsiségnek és jellemnek, sőt az emberismeretnek is, mely tulajdonságok valóban szorosan egybefüggnek és együttfejlődnek.

Hogy a mi akar a természetben, akár az emberi cselekvésben, akár a művészetben remek vagy fenséges, az megkapjon és elragadjon, a végett az egyénnek is megkaphatónak, elragadhatónak kell lenni. És e tekintetben az érzelmekre gerjedhetőségnek, az érzelembeli képességnek épen úgy saját tárgyi fokozata van, mint az elvontabb és magasabb ismereteket felfogható elméleti képességnek; s az érzelembeli képességek tökéletesítése szintén saját hézagok betöltésével, akadályok elhárításával jár: a legkülönbözőbb téren és irányban közvetlen inductió útján gyűjtött érzelembeli gazdagság nélkül a fenséges eltűnik, hogy nyomot se hagy az egyén kedélyében.

A jelen oktatási rendszer nevelést és oktatást különböztet meg és azt különválasztva is alkalmazza, de úgy, hogy e szerint a nevelés az iskolában nagyon el van hanyagolva s könyvbéli vagy alkalmi erkölcsi tanításokon kívül legfőleg az iskolai közfegyelem útján gyakoroltatik.

Az érzelmeket illetőleg pedig általában az tűnik ki, hogy a feladat megoldását ez a rendszer egyenesen nem is czélozza, hanem egész n az elméleti ismeretek esetleges hatására, az elméleti tehetségek önkényes fejlődésére hagyja. S midőn ekképen a növendéket a természet ez oldalról egészen az oktatás körén kívül eső életre és világra utalja, akkor a rendszernek még érdemül tulajdonítatik, ha ez az iskolai oktatás a tanulót minél inkább elfoglalja s az által minden egyéb foglalkozástól minél inkább elvonja.

S még csak itt lesznek igazán végzetesekké ennek a rendszernek az előzőekben vázolt hibái is, jelesül a könyvből tanítás és a tárgyakkal kellő előkészület nélkül való foglalkozás.

E miatt az ó classikai művek olvasásához fűzött minden várakozás hiábavaló. Mert ama nehéz mesterség, ama nagy fáradság és küzdés, ama sok keserű óra után, melyeken át juthat el a növendék csak arra is, hogy ezen classikus műveket olvashassa, végre is micsoda tárgyias előkészülettel bírhatnak a mi tanulóink ahoz, hogy megfelelő valódi érzelmekre induljanak például Horátiusnak ama szép odáján: „Justum et tenacem propositi virum“ melynek 72 sorában 30 mythologiai név fordul elő, az egykorú rómaiak érzelmeit mélyen megillető, de a mai kor gyermekeinél a megindulásnak inkább utját álló, mert az eszmetársításban akadályul szolgáló nevek!

Midőn pedig alkalom és gyakorlat hiánya miatt a növendék lényegében a valódi érzelmek nem fejlődhetnek s még kevésbé tisztulhatnak és emelkedhetnek, akkor ott az érzékiség követelése lesz erősebb, majd ellenállhatatlan; s míg egyfelől az elme az elvont képzelődés szárnyain csapongva tévedez, az alatt másfelől az érzékiség veszi át az érzelmek szerepét s lesz a vágyak szítója, az egyéni akarat és cselekvés irányzója és rugója, az eszmetársítás közvetítője, a gondolatok nemzője. És ezen a nyomontalálható föl, hogy honnan erednek természet szerint a képmutatásnak s mi ennek merő ellentéte, a nyílt cynismusnak, valamint a mindkettőtől tiszta, de kétségbeesett nihilismusnak, továbbá a fásultságnak, a kimerültségnek és a szellemi meddőségnek azok a tulságai, melyektől annyira felfordult, magával meghasonlott és boldogtalan ebben a mai korban minden élet.

Garzó Imre
ny. tanár.

(Folyt. köv.)

BELFÖLD.

A tiszántuli ref. egyházkerület folyó évi augusztus 13–17. napjain Debreczenben tartott közgyűlésének közérdekű tárgyai.

I. Mindenek előtt egész fájdalommal értesült a közgyűlés a püspöki előterjesztés folytán, szeretve tisztelt főgondnokának G. Dégenfeld Imre urnak betegsége felől s üresen látván az egyik elnöki széket, melyet évek hosszú során oly férfi foglalt el, kit lankadatlan buzgalma, egyháza iránti lángoló szeretete, bölcsesége és tapintatossága ezen tiszántuli ref. egyházkerület méltó dicsekvése tárgyává emelt és magasztosított: most ezen egyetlen alkalommal is oly nehezen nélkülözte jelenlétit, s a tisztelet és szeretet

legbensőbb érzetiből folyó kötelességének ismerte a főgondnok urhoz részvétiratot intézni.

II. A felső szabolcsi egyházmegyének új esperestje Nemes Bénéámin a hivatalos esküt letette, székfoglaló beszédében jelezte a magyar ref. egyház legsürgősebb teendőit, azok között főleg hangsúlyozván az országos domesticita létrehozását szegény egyházaink megmentése céljából, és a magyar protestáns egyetem létesítését.

III. Az egyházkerületi világi aljegyzőre beérkezett szavazatok felbontatván, a számításba vett 539 érvényes szavazat 77 egyén közt oszlott meg; legtöbb szavazatot nyertek: Farkas Antal szatmári ügyvéd s ügyvédi kamarai elnök 167. Dr. Kovács Sándor főiskolai jogtanár 77. Kőrösi Sándor főiskolai jogtanár 67-et, Géresi Kálmán főiskolai tanár 41-et, Péchy Jenő, Szunyogh Szabolcs 12, György Endre 9, Tüdös János 9 stb. — A legtöbb szavazatot nyert 3 egyén új szavazásra tüzetett ki, fölhivatván az egyházmegyék esperestjei, hogy a szavazatokat a jövő évi április 1-ig a püspöki hivatalhoz küldjék be, megbízatván püspök ur a szavazatok felbontása végett egy küldöttség összehívására.

IV. Az Andaházi Szilágyi intézetben két hely megüresedvén a 13 folyamodó közül Szegedi Antal darnói lakosnak a szatmári gymnasiumban az első osztályt kitünő sikerrel bevégzett fia ugyancsak Antal és Szarka Gedeon deványai lakosnak a kisujszállási gymnasium első osztályát kielégítő eredménnyel végzett fia Sándor, mint az alapító testvérétől egyenes ágon származó vérokonok vétettek fel, a többiek feletti elsőbbséggel.

V. A magyar ref. segélyegylet választmánya titkos szavazás útján következőleg alakított meg: elnökké egyhangulag Révész Bálint püspök ur választott. Választmányi rendes tagok lettek: Némethy Lajos, Ármós Bálint, Fráter Imre, Kiss Áron, Ritook Zsigmond, Tóth Sámuel, Doktor János, Szabó János, Kántor Sámuel. Póttagok: Balogh Ferencz, Papp Gábor, Nyiri Péter és Ujjalussy József. Jegyzővé: Kovács Sándor főiskolai jogtanár. A választmány még a gyűlés folyama alatt szervezkedvén, pénztárnokká egyhangulag az eddigelé is e téren buzgóságáról és lelkiismeretességéről ismert Joó István főiskolai tanárt választotta meg.

VI. Komlóssy Imre az egyházkerületnek a főiskolai gazdasági tanácsban egyik képviselője, a folyó év tavaszán elhalván, érdemei jegyzőkönyvileg örökítették s helyébe Laky Lajos. debreczeni egyházmegyei tanácsbíró s a nevezett gazdasági tanácsban eddigelé a debreczeni egyház képviselője választott meg; fölhivatván a debreczeni egyház, hogy most már új megbizottat nevezzen ki.

VII. Boldog emlékezetű Balogh Péter püspök sírkövére begyűlt adományok egy része a nevezett célra nem használtatván fel, az már, a mint a pénztárnoki előterjesztésből kitűnt, haladja a 880 frtot, kérdésbe tétetett azért, hogy bevárja-e az egyházkerület, miszerint az 1000 frtra kinövi magát és majd akkor határoz célja és rendeltetése felől; vagy pedig már évi kamata a jelzett összegnek most azonnal kiadassék szegény tanulók javára ösztöndíj gyanánt. Az egyházkerület kimondotta: hogy 1000 frtig tőkésítsék, majd akkor határoz rendeltetése felől.

VIII. A debreczeni főiskolában 1873. év óta rendes rajztanár nem lévén, most elhatároztatott: hogy a mértani

rajz tanítására egy tanszék rendszeresítették évi 800 forint javadalommal. A jövő tanévben csak ideiglenesen fog ez a rajztanári szék betöltetni, a gondoskodással és körültekintéssel püspök ur és az illető gymn. tanári kar bizatván meg.

IX. A dunántuli ref. egyházkerület azon indítványa, hogy a néhai báró Baldácsi Antal alapítványát ez időszereint kezelő ideiglenes bizottság helyett, az alapító halála által nagyrésztben megváltozott viszonyok folytán, egy állandó bizottság szerveztessék s ezen új bizottság jogait és kötelezettségét, valamint az egyházkerületekhez való viszonyait is tisztán és pontosan meghatározni szükséges lévén, tehát egy közös bizottság alakíttassék és abba minden egyházkerület saját kebeléből 4—4 tagot nevezzen és jelöljön ki, nem fogadtatott el, mert egyfelől ezen intézkedés még idő előtti, azután költséges, inkább czélszerűbbnek tartja a közgyűlés a most működő bizottságot kérni fel és bizni meg az új szervezet iránti véleményadással.

T. S.

(Vége köv.)

BEREY KÁROLY EMLÉKE.

Nemcsak magas körben, hanem szerény helyzetben is lehet jótékonyan és áldással munkálni. Egy ily szerény körben munkálkodott, de a munka teréről már lelépett, kevesektől ismert, hanem az ismerőktől szeretve tisztelt férfitől, Berey Károlyról kívánok én most megemlékezni.

A lelkipásztori magas egyszerűségnek ezen ritka példánya született Szatmár-Németiben, 1809. január 25-én jó módú iparos szüléktől, kik őt, szelid természeténél fogva, már gyenge korában tanulói pályára szánták; tanulmányait születési helyén, a Szatmár-németi iskolában kezdte s az ezzel szomszédos szatmári ref. gymnasiumban, majd az ottani róm. cath. lyceumban folytatta. Itt szerzett tanulmányival az országos jó hirben álló debreczeni collegiumba ment, hol a bölcsészettan hallgatására az azon időben ugynevezett biennis togátusok közé bevétellett. Itt a bölcsészeti, jog- és hittani pályákat dicséretes sikerrel bevégezvén: úgy feddhetetlen jó magaviseletének, mint lankadatlan szorgalmának jutalmául a tanári kar által az 1831-ik év tavaszán, a h. hadházi academica rectorásra kinevezetett. Én — mint akkor még csak nyolcz éves, de már emlékezni tudó gyermek, — itt kezdtem őt ismerni, mely ismeretség köztünk, később szívélyes barátsággá lett.

Hogy az itt hiven töltött három év alatt, mily közszeretben s tiszteletben részesült, tudja azt H.-Hadházon még ma is két-három megöszült fő; tudják még életben lévő tanítványai, kik — az én biztos tudomásom s időnkénti értesülesem szerint, — az ő kedves emlékezetét kegyelettel őrzik.

Végezven a három éves rectoriát s közelebb vágyva szülő földjéhez, az 1834-ik év tavaszán, a sonkádi egyházba jött segédlelkészül. Hogy mily hűséggel, erélylyel és szelidséggel végezte itt segédlelkészi teendőit, fényes bizonyossága ennek az, hogy főnökének, az akkori szatmári e. megyei esperestnek 2 év mulva bekövetkezett halálával, a sonkádi gyülekezet által rendes lelkészül egyhangulag meg-

választatván: a helyosztó gyűlés által — az azon korban mindenfelé hangsúlyozott „capellanus non succedit“ ellenére, hivatalában kész szívvel és örömmel megerősített. — Itt kezdődik Berey Károlynak zajnélküli tevékenysége.

Hogy a sonkádi egyháznak a neve az egyházmegyei gyűlésen panaszlóan soha, dicséretesen pedig sokszor megfordult, hogy a templomának tornya bádofedél alá került, hogy czélszerű, szépen berendezett iskolaháza épült stb. mindezen elismerésből Berey Károlynak jutott a legszébb rész.

Érdemei elismerésül s méltánylásul az 1848-ik évben e. m. közpénztárnokul közfelkiáltással megválasztatván: 30 év alatti tapintatosságáról, pénzkezelési hűségéről s pontosságáról, az egyházmegyei jegyzőkönyv számos lapjai tanuskodnak. Mint pénztárnok az illető esperes elnöklete alatt az egész egyházmegyét két ízben, egyes részeit pedig többször meglátogatta s a merre ő járt, ott a tájékozó hullám is tükörsimává lett. Ivetek lehetne írni a Berey Károly érdemeiről, de azok elsorolásába a hely kicsiny volta miatt nem bocsátkozom.

Berey Károly két ízben nősült, első nejét Békéssy Karolinát H.-Hadházról hozta, kitől 11 hónapi boldog együtt lakás után, a halál által megfosztatván, másodsor, mostani özvegyével, a hozzá hasonló erényű s hozzá méltó Asztay Sára asszonnyal Szatmárról nősült. Házassága a legboldogabb bár, de gyümölcstelen lévén: árva rokonainak atyai-gondos neveltetésükben találta gyönyörűségét.

Mint pap, olyan volt, hogy nála különbet keresve is alig találánk, mert benne a külső csinosság, a belső tisztasággal csudálatosan volt párosulva. Eredeti egyházi beszédeit mindig maga készítette, s ezek évről-évre, külön-külön csomagolva, sajtóságosan tiszta kéziratban sok fiókházi thékájában egytől-egyig megvannak. Az egyházi szolgálatokat élte fogytáig maga végezte, még az utolsó vasárnapon is, e hó 10-kén maga predikált s e volt az ő hatyu beszéde. E hó 13-kán délbe még fenn volt; de nem ebédelt, délután nejével és gyámleányával édesdeden beszélgetve, gyengélkedéséről panaszolt s estefelé ágyba dőlt s ekkor fali óráját felhuzatni kívánta, hogy éjjel el ne álljon. A fali óra nem állott el, de az ő órája, a földi életre nézve örökre lejárt, s midőn a fali óra éjfél után egyet ütött, a dicsőült lélek mennybe szállt s nekünk itt maradt az édesen fájó emlék, a hamvadó porok, melyek másnap délután tétettek örök nyugalomra, a sonkádi sirkertben.

Az idvezültnek a milyen egyszerű volt élete, oly egyszerű volt temetése; özvegyének kívánatára nekem jutott a szomorú kötelesség, gyászbeszédet tartani felette az ő legkedvesebb helyén, a templomban, Máté XXIV. 46. alapján; más lelkészi szertartás nem volt semmi. De valamint életének külső egyszerűségét felmagasztalták erényei, úgy temetésének külső egyszerűségét is magasztossá tette az általános részvét, mert ott a környékbeli több lelkészek — szám szerint nyolczan — még számosabb iskolatanítók és nagyszámu tekintélyes világiak és közsorsuak, a helybeli gyülekezetnek pedig minden tagjai jelen voltak.

Áldott légyen emlékezete!!!

Sipos Károly.
milotai ref. lelkész.

KÖNYVISMERTETÉS.

A köznevelés és közoktatás szervezetének szabályzata a magyar ref. egyházban.

Javaslat, a magyarországi ref. egyház konventi bizottságának megbízásából készítette Molnár Aladár (8-ad rét, 62 lap.) Négy főrésze van felosztva; I-ső rész tárgyal a népnevelési és oktatási intézetekről; ide tartoznak a kisdodóvó, elemi és felső népiskolák, tanító-, tanítónő- és kisdodóvó-képezdek. II-ik rész a keresztyén felebaráti nevelő intézetek felállításáról szól. Ily intézetek az árvaházak szeretetházak, siketnemák, vakok nevelő intézetei és a gyenge elméjűek nevelésére állítandó iskolák. III-ik rész a középtanodákról (gymnasiumok, reáliskolák, női középiskolák) azoknak igazgatásáról és hatóságairól tárgyal. A IV-ik rész a főiskolák szervezetét s kellékeit ismerteti. Tehát egész nevelés- és tanügyünk fel van ölelve. Mert ki van jelölve a köznevelés és oktatás minden egyes fokozatának vagy körének elvi célja és feladata, elsoroltatnak a szükséges főbb intézkedések, a tanintézetek állítására, fentartására, berendezésére, és felszerelésére, ugyszintén a tanító személyzet képesíttségére, állítására és díjazására; főbb vonásokban megvan állapítva az egyes tanfolyamoknak, tanintézeteknek és a közoktatás adminisztrációjának szervezete és az iskolákra szükséges egyházi felügyelet. Mindezek mellett azonban az egyes egyházkerületeknek önkormányzati joga biztosítva van, mert az 5 egyházkerületre kötelező szabályzatban csak azon részletes intézkedések foglaltatnak, melyek okvetlenül szükségesek arra, hogy ifjainknak hivatásuk által igényelt alapos kiképzetése érdekében, tanintézeteinknek és azokban az oktatásnak egy bizonyos színvonalra emelkedése biztosíttassék. De ezen színvonalon azután vagy az annál magasabbra törekvésre szabad tevékenység van hagyva ugy az egyes egyházkerületeknek, mint általában az iskolafentartóknak.

Az indokolásban néhány komoly őszinte szó foglaltatik, melyet a magyar ref. egyháznak figyelembe kell venni, ha tanintézeteinek jó hírnevét megtartani kívánja és akarja. Mert teljesen igaza van szerzőnek, midőn állítja, hogy: „Nagyot vétenénk egyházunk, nagyot a nemzet ellen, ha a protestánsoknak a törvényekben biztosított autonómiáját arra akarnánk felhasználni, hogy nekünk szabad legyen a legolcsóbb és akár a legrosszabb nyilvános iskolákat tartani fenn, legalább is mindaddig, míg azokban a magyar államellenes agitációk nem nyilvánulnak. Gondoljuk itt meg először azt, hogy hazánkban a ref. vallású közönség nyelvére nézve is ugyszólván tisztán magyar és a magyarságnak nagy részét teszi; azután azt, hogy Magyarországon a protestantizmus ereje nem állhat sem hiveinek szám szerinti többségében, sem ma már legalább — vagyonejében, hanem egészen szellemi sulyában, műveltségében. És most már, ha mi az eddigi extensiv gazdálkodást követve nem a jó, de a sok iskolára helyeznénk a sulyt és autonómiánkban privilegiumot akarnánk biztosítani bármely gyenge tanintézetek tarthatására: vajjon ennek a következése nem a protestáns közönség és benne a magyarság egy jelentékeny része értelmiségének elcsenevészedése lenne-e szemben a hazai társadalom más köreinek culturalis fejlődésével? „Gondolkozunk!!!“ (Vége köv.)

LAPSZEMLE.

Az „Erdélyi Protestáns Közlöny“ a 31. és 32-ik számaiban, „A konventi tagok figyelmébe“ czimmal érdekes cikksorozatot kezdett meg. Czikkiró azon nézetből indul ki, hogy a konvent, mely szeptember 10-ére Debreczenben hivatott meg, nemcsak a tanügyet, hanem az államkormány-nyal szemben az autonomia kérdésében elfoglalendő álláspontot is érdekelni fogja. Czikkiró bizalommal néz a konvent működése elébe, de a tisztán elméleti védekezést elégenek nem tartja, „az autonomiát, ugymond, állami törvények biztosítják, mint jogot, de az államérdek fejében tett ama szolgálatok fejében, melyeket a felekezet mind valláserkölcsi, mind nevelési hivatást teljesítő társulat képében töltött ez ideig be és a mely materialis jogczimek megszűntével maga a belölök származó jog tárgyalanná s a jogot biztosító törvények üres formákká válnának.“ — Vissza kell tehát az államkormány-nyak az autonomia körébe vágó illetéktelen beavatkozását utasítani, de egyszersmind oly belterjes működéshez kell kezdeni, hogy az államkormány beavatkozása fölöslegesnek, igazságtalannak s jogtalannak tűnjék fel. „A kormányt a tulajdon fegyverével kell megvernünk.“ A kormány egy középiskolai tantervet bocsátott ki legközelebb-ről, de az erdélyi egyházkerületnek készületben levő tanterve már csak mai előkészületeiben is messzi tulszárnyalja azt, mind psychologico-paedagogiai tekintetben, mind arra nézve, hogy a human és reálirány állítólag kiegyenlithetetlen harc- zát szerencsés megoldásra juttatja.“ Tanterv tekintetében azért nincs mit félni a kormánytól. Hanem van egy positiója a hazai közoktatásnak, melyre nézve az államkormány jelenleg tulszárnyalja a prot. felekezetet, s ez a tanárképzés s a mi ezzel jár: az alkalmazott tanárok qualificatiója. Czikkiró nézete szerint a konventnek ki kell mondani, hogy csak okleveles egyéneket alkalmazunk rendes tanárokkul s azideiglenes enalkalmazott, de vizsgálatot nem állott egyének rendes tanárokká csak akkor válhatnak, ha a tanári vizsgálatot szak- jukból vagy szakjaikból sikerrel kiállották. Ezután a tanár- képzéről elmélkedik. Ez időszerezt hazánkban csak az ál- lam tart fenn tanárképző intézeteket a buda-pesti és a ko- lozsvári egyetemek mellett. A felekezetnek azonban a pusztá szakképzésnél valamivel többet is van joga követelni a tanároktól, „hogy a maga felekezeti érdekeinek hű szol- gáit remélhesse azokban, a kik az államtól nem vehetének semmi olyat, a mi akár az egyik, akár a másik felekezet szempontjából egy felekezeti tanárban nélkülözhetlen quali- ficatio.“ — Ha tehát megkivánjuk, hogy tanáraink oklevél- lel birjanak, alkalomról is kell gondoskodnunk, hogy az ál- lami tanárképezdékekben növekvő tanáraink a felekezet szem- pontjából megnyerjék azt, a mit az állam nem adhat. Ezen czél elérésére azon nézetet pártolja a czikkiró, hogy vala- melyik egyetem tanárképezdéje mellett az öt ref. superin- tendentia tartson egy felekezeti paedagogust, a ki a pro- testáns intézetben működni akaró növendékeket a feleke- zeti érdekből szükséges tanokban oktassa. Egyelőre — mert részletes tervet adni nem akar — ily tanokul jelzi a ma- gyar prot. történelmet, a protestáns és különösen magyar protestáns oktatás és nevelés történelmét; hogy a kiegé- szítő képzés kiterjeszkedjék-e a prot. eszmekör. philoso-

phiájára, vagy a prot. egyházjogra, csak majd az elvi meg- állapodások után dönthető el.

Minthogy az elméleti tanárképzés mellett a gyakorlati képzés elmaradhatlan, az volna a czélszerű, ha a jelöltek a gyakorlati évet a prot. paedagogus vezetése alatt töltenék a ne- gyedik évet a kolozsvári vagy a budapesti ref. tanintézetek- ben, melyek kellőleg berendezvék arra nézve, hogy a jelöl- tek a gyakorlati készséget is magokévé tehessék a már nyert elméleti képzés után. Czikkiró a protestáns tanárképzés szem- pontjából szive szerint Kolozsvárt választaná, mint az itteni egyetem tagja „a hol egy Szabó Károly, egy Imre Sándor, Ladányi Gedeon és Felméri Lajos állanának a prot. tanár- képző növendékeinek rendelkezésére.“

KÜLFÖLD.

Az evangélium terjedése Olaszországban.

A valdenseknek 15 gyülekezetük van völgyeik között, megfelelő számu lelkipásztorokkal és „regensekkel“ vagy iskolatanítókkal, mely utóbbiak különösen eseménydus egész történetükön keresztül szoros összeköttetésben voltak a lel- kipásztorokkal s az egyház munkájával. Az egyháztagok száma ezen 15 gyülekezetben 12,150-re rug. míg a vasár- napi iskolákat látogató gyermekek száma 4,622-re megy. De egyelőre itt hagyjuk a hegyek közt ezen benszülött egyhá- zat s azt kérjük, mit tettek ennek tagjai szorosan vett otthonokun kívül Olaszországban, mikor ezen nemzedék életében részint a diplomácia ügyes keze, részint a hábo- ru véres keze széles ajtót tárt föl előttük?

Van már Olaszország területén 39 valdens egyház és 24 főbb állomás (statio) s ezek mellett van 64 kisebb állo- más, melyeken fölszentelt lelkipásztorok, képzett evangélis- ták vagy előhaladottabb hittanulók végzik alkalmilag a szent szolgálatokat. Ugy hogy ma is már alig van az egész félszi- geten nagyobb város, melyben ne volna egy csapat keresz- tyén tanítvány, a valdens evangelisatio gyümölcse, kik nyil- vános isteni tiszteletre minben vasárnap összejönnek. Ezen egyházakkal összeköttetésben van 57 rendes és 103 vasár- napi iskola s még mint nagy értékű és hatásu tényező, 7 körárus. Így a hegyei közé bezárt 15 gyülekezetnek, csak- nem megfelelő számu lelkipásztossal, sikerült kevesebb mint 20 év alatt egész Olaszországban több mint 112 gyüleke- zetet és állomástalapítani, melyekben az isteni tiszteletet lá- togatók száma mintegy 5000-re megy. Más szavakkal a missiói gyülekezetek, az evangelisatiónak ezen központjai, kilencszer felülmulják a hegyek közötti anyaegyház gyüle- kezeleinek számát. A kevésből száz lett. A vértanu egyház mily gyorsan missionáló egyházzá vált alkalmazkodva az új körülményekhez!

Ezen rövid statisztikai összegezésben utaltunk a kisebb állomások nagy számára. Ezek sok esetben virágzó egyházak reményteljes magvai, s azon körülmény, a mely szerint több ezek közül megalakult és ápoltatik, kellemes bepillan- tást nyujt azon ut- és módra, a mint Isten országa terjed Itáliában. Rómának egy magaslatáról keletfelé tekintve, lát- juk a Sabin és Alban halmokat s a festői falvakat, melyek mind péld. Frascati, oldalaikon fészkelnek. Minden vasárnap délután megjelenik itt egy ifju lelkész, ki délelőtt a római

valdens gyülekezettel tartva isteni tiszteletet, részint vasuton részint gyalog menve fölkeresi falusi kis gyülekezetét s hirdeti az Ur igéit 20-30 tagból álló hiveinek. Ezek nem sokkal azelőtt még római katolikusok voltak, de megismerkedvén az isteni szeretet evangyéliomával s megtanulván becsülni az előttük új tant, szembe néztek a Rómától elszakadás minden következményeivel. A kis szobán kívül is, hol az ifju lelkész predikál, van egy kis hallgatóság s az ajtóhasadékokon át az élet igéje utat talál a félénk hallgatók nébányának szívébe s bátrakká teszi őket. Egy hallgató másikat hoz magával s így a kis társaság nő és növekszik, míg végre rendszeresen szervezett egyházközséggé alakul.

Nem régen egy másik valdens gyülekezet jött ilyenformán létre. Egy Nápolytól délre eső faluban egy a róm. katolikus egyházhoz tartozó kereskedő egy barátja levelétől indítva, elővette porlepte bibliáját, mely számos évekig birtokában volt már, de melyet sohasem olvasott. Csakhamar élénken kezdte őt a könyv érdekelní s néhány szomszédját rávette, hogy vele együtt olvassák a bibliát. A kis körhöz egyik ember a másik után csatlakozott hallgatni a csodálatos könyvet, társalogni tartalma fölött, mignem mintegy 40 közülök ott hagyta a római katolikus egyházat s fölkerék a nápolyi valdens lelkípásztort, hogy látogassa meg őket. Néhány hónapig, mint catechumenusokat oktatta ez őket, míg végre gyülekezetté alakultak s most már a valdens missió egy evangélistája rendszeresen munkálkodik közöttük.

Siciliában a valdensek virágzó messinai gyülekezetével nem kevesebb mint hét állomás van összeköttetésben s mindenikben egy kis sereg kipróbált és hű tanítvány. A felelmet nem ismerő és kalandos messinai lelkípásztornaplója érdekesség tekintetében csaknem olyan adatokat tud felmutatni, minőket a déli tengeri korábbi missionáriusi történetekben olvasunk.

Az ilyen tények eléggé mutatják, hogy mennyire alaptalan azon gyakran emlegetett állítás, hogy a valdensek Olaszországban, főleg saját legközelebbi honfitársaik, a kiköltözött valdensek közt szolgálnak a városokban, hova ezek egy vagy más célból letelepedtek. Ez alaptalan és nem igaz állítás. Az ő munkájok olaszok missiója olaszok részére. Utánjárásunk azt tüntette fel, hogy a valdensek aránylag csekély számmal vannak bármely gyülekezetben is s hogy a tagok tulnyomó számát a róm. katolikus egyházból áttértek teszik. Az is kimutatható számokkal, hogy nagy vasárnapi iskoláikban száz közül általában nem több, mint tíz gyermek valdens szülék gyermeke.

A valdensek hiven ragaszkodnak azon apostoli igazsághoz, mely atyáikat oly szent emberekké és jó hitvallókká tette, mint a minők voltak. Lelkipásztoraik kiképezésére nagy gondot fordítanak, miután előbb mindenik leendő lelkésznek egy több évig tartó klasszikai és tudományos tanfolyamot, majd a theologiai kurszust kell bevégeznie a florenzi hittani intézetben, mely idő alatt több ízben vizsgálatoknak vannak alávetve s végül a zsinatot is ki kell elégíteniök személyes vallásosságokat illetőleg s csak ezek után bocsáttatnak ki, mint evangélisták, vagy szenteltetnek föl mint lelkészek. A lelkípásztorok, mindannyian magas keresztyén jellemű férfiak, presbytereikkel együtt rendszeres és gondos felügyeletet és felelmet gyakorolnak

gyülekezeteik fölött. Az evangelizáló szellem is rohamosan terjed közöttük, a mennyiben ifju lelkészeiket kiküldik a piacokra és más közhelyekre, hogy megtámadják a tudatlanságot, babonát s azon aljas materialismust, mely azon szép országnak oly sok részét még most is siralom völgyévé és halál árnyékává teszi.

Krisztus evangyéliomának és országának a valdenseken kívül még más hű munkásai is vannak Olaszországban, de mi itt most kiválólag a valdensekkel akartunk foglalkozni. Nevezzünk meg mégis néhány más egyházat is. A „Chiesa Libera,” vagy olasz szabadegyház néhány gyülekezetből alakult meg, melyek az ország különböző részeiben a biblia olvasása következtében keletkeztek. E gyülekezetek azon vágytól indítva, hogy egyházi testületté szervezzenek, 1855-ben közös nagy gyűlésre jöttek össze, de csak 1870-ben sikerült nekik egy hitvallást összeállítani. Kezdetben ez egyház sok támadásnak volt kitéve, de később fokozatosan levetkezte tökéletlenségeit s ma tisztességes helyet foglal el az újra éledő Itália evangélikus egyházai között. A Chiesa Libera 20 gyülekezetet és állomást s 1649 tagot számlál Van Rómában egy a Tiber partján szépen elhelyezett kollegiuma. Theologiai intézetében 12 tanuló van, de a kik közül néhány még most csak a theologiai tanfolyamra előkészítő oktatásban részesül. Három theologiai tanár működik ezen intézetben.

(Folyt. köv.)

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

A reformátusok debreczeni főiskolájában a tanítóképezdében a féléves vizsgák szeptember 1—8 napjain, a javító vizsgálat a törvény értelmében szeptember 8-ik napján fog megtartatni. Az intézetbe lépni kívánók ugy a felvételés, mint bármely jótétemények elnyerése végett bizonyítványikkal felszerelt kérvényeiket szept. 1—8 napjain belől az igazgatónál beadni el ne mulasszák. A szeptember 8-ik napján tul 15-ig jelentkezők csak akkor vétetnek fel, ha súlyos betegség vagy egyéb elháríthatlan akadály által okozott elmaradásokat hiteles bizonyítvánnyal igazolni tudják.

A reformátusok debreczeni főgymnasiumában a jövő 1879/80 isk. év szept. elején kezdődik. Beiratás minden tanulóra nézve, akár itt tanult a mult évben is, akár nem — szept. 1-től 8-ig d. e. 9—12 és d. u. 4—6-ig. Más iskolából jövő tanulók bizonyítványuk mellett azon iskola mult évi értesítőjét is tartoznak felmutatni. A javító vizsgálatok szept. 5-én és 6-án tartatnak meg. Felvételi vizsgálatok a szükséghez képest naponként. Debreczen 1879. aug. 22. az igazgatóság.

Iskolai értesítés. A hódmezővásárhelyi reform. főgymnasiumban az 1879-80 tanévre a felvételi, javító és pótló vizsgálatok aug. 30, 31-én és esetleg a beiratásokkal szept. 1. 2. 3 napján tartatnak. A tanév megnyitása szept. 3-án eszközöltetvén a tanítás 4-én megkezdetik. A felvételnél és beiratás alkalmával legalább a félévi tandíj okvetlen lefizetendő. A tápin-tézetbe leendő felvételért a folyamodá-ok aug. 31-ig bezárólag az igazgatósághoz adandók be. Hód-Mező-Vásárhelyen 1879 aug. 18. Az igazgatóság.

A szatmár-németi ref. gymnásiumi egyetemes pártfogóság tegnap tartott közgyűlésében az egyetemes pártfogóság elnökéül Vályi János volt országgyűlési képviselő s egyházmegyei segédgondnok, — jegyzőjéül Fésüs András sz.-németi ref. lelkész, tanügybizottsági elnökül az eddigi tevékeny buzgó elnök Dr. Farkas Antal lettek megválasztva.

Mexikó. Alig mult még el 15 éve, hogy az evangélikus protestantizmus Mexicóban egyházilag létezni kezdett s ma már ott 16 gyülekezet van mintegy 12,000 taggal s 121 kultuszhelyiséggel.

Megrendelési fölhívás. Összehasonlító módszertan cz. művemre. Tizenkét évi tanítási praxisom alatt, nem különben irodalmi működésem közepette sokszor igen élénken éreztem egy nagyobb szabású módszertan hiányát; oly munkáét, mely összehasonlítólag és rendszeresen összefoglalva mindazt, mit jeleseink magyar és német nyelven a nép-, polgáriskolai és tanítóképezdei oktatás módszeréről eddigelé kifejtettek; mely kritikailag megismertetvén a legjobb idevágó szakműveket, a haladottabb tanfériak igényeit is kielégítené és őket további kutatásokra, tanulmányokra ösztönözné, buzdítaná, mely önálló fölfogással és elég szakismerettel levén megírva, a gyakorlat emberének épen oly jó szolgálatot tenne, mint a tankönyviróknak és magasabbra törekvőnek. A kellő tanulmányok, elmékedések, tapasztalatok és irodalmi téren való előkészítő munkálatok megtétele, illetőleg megszerzése után szándékom ezen hiányon segitendő, oly háromkötetes módszertant kiadni, mely a népiskola körén kívül főleg a tanítóképezde módszerével is tüzetesen foglalkozik, minden hasonnemű munkánál terjedelmesebb leendő és mely saját eddigelé részben „A reáltantárgyak tanmódja“, „A hazai képezdek reformja“, „A növénytan teljes kézikönyve“, „Szülőföldisme“, „Real- und Sprachbuch“ czimű és egyéb műveimben kifejtett nézetek előadásával a módszertani kérdések tisztázásához is kíván járulni. Művem I. kötete a paedagogia és nyelvészak —, II. kötete a mennyiségtan és technikai szakok —, III. kötete a reáltantárgyak módszerét fogja tartalmazni. Az egyes kötetek ára 3 frt; terjedelmére 30—32 nyomt. iv (500 lap). Az első kötet 1880 nyarán fog megjelenni, ha a megrendelők száma megüti a 200-at. A magyar tanárok, tanítók és tanügybarátok partolásától függ, vajjon napvilágot látand-e munkám vagy sem. A megrendeléseket kérem f. é. október 1-sejéig eszközölni, hogy a nyomtatandó példányok számát illetőleg tájékozzam magamat. Az I. kötet megjelenése után azonnal postai útánvét mellett fog szétküldetni. Honfui tisztelettel Pécsen, 1879. aug. 12. Schultze Imre, a pécsi kath. tanítóképezde igazgatója.

A pápai új encyclicáról. A Vaterland szerint az új pápai encyclica aug. hó 4-kén kelt s az összes kath. püspökökhöz van intézve. Célja az, hogy a scholasticus bölcsészetet vezesse ismét be a kath. tanintézetekbe, Aquinói Tamás szellemében. Az emberi eszmék egyik legfőbb feladata, — az encyclica szerint, — a vallás alapjait biztosítani, annak útjait egyengetni, a kinyilatkoztatás tanainak tudományos alakot adni és azokat az ellenségek támadásától megvédeni. Az encyclica előadja, hogy mikép kell a kath. embernek philosophálni, s jelzi továbbá a kath. bölcsészet módszerét, s annak eszélyességét hangsúlyozza, a mennyiben ez megóvjá a vallás iránti köteles hódolatot és az ész méltóságát, mely a hitből nagy és értékes előnyöket vonhat ki. Az encyclica kifejti, hogy a szent atyák a bölcsészettel világították meg a kinyilatkoztatás igazságait s ezzel védelmezték azokat. Aquinói szt. Tamás pedig, kit a pápa nagy dicséretekkel halmoz el, a szent atyák tudományos kincseit rendezte, összegyűjtötte és gyarapította. A pápa nagyon károsnak tartja, hogy e nagy kincs a 16-ik század után a tudomány nagy hátrányára szem elől tévesztetett s vallási, társadalmi és tudományos érvekkel bizonyítgatja, hogy e bölcsészet a modern tudományok igazi haladásának, mit a pápa rendkívül nagyra becsül, épen nincs hátrányára.

Az anglikán egyházban egy új szövetség alakult meg „evangélikus protestáns egyesület“ név alatt. Célja fel-

tartóztatni az evangélikusság sülyedését, vagy azzal való külső hasonlósulását, a mi igazán félpápaságnak nevezhető, megakadályozván ha csak lehet, az evangélikus egyházi férfiak részéről való további engedményeket és visszatérítvén hivatás és szemrehányás által azokat, kiket bizonyos mértékben elragadt a ritualisztikus ujítás áramlata.

Egy mankovej lengyel parasztasszony, kit úgy irnak le, mint a ki „fiatal, csinos és szép hanggal rendelkezik,“ új szektát alapított, tizenkét választott apostola által hirdettetvén új tanát, mely a bortól, husételtől és házasságtól való tartózkodásban s főleg theának élvezésében áll. Nem azért említjük ezt különben föl, mintha nem volnának szekták, melyek ennél sokkal furcsább tanoknak hódolnak.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: *Joo István.*

Főmunkatársak:

Tóth Sámuel.

Békési Gyula.

Pályázat

a körös-ladányi (Békésmegye) reform. egyháznál ujonnan szervezett második kántor-tanítói állomásra.

Fizetése:

1. Szabad lakás.
2. Kézpénz 200 frt.
3. Orgonapénz czimen 10 frt.
4. 14 köből gyült buza.
5. 14 köből gyült árpa.
6. 18 hól szántóföld, melyet maga miveltet. Adóját az egyház fizeti.
7. Kis halottól 50 kr; bucsuztatós, imás és predikációs halottól 1—1 frt.

Kötelelessége:

A másik kántor-tanítóval hetenként felváltva a tempomi éneklést orgonával kísérni, temetéseket szintén felváltva végezni, — magától értetvén, hogy a stolarék is ily arányban oszlanak meg, — az egyháztanács által kijelölendő bármelyik két osztályt, a tiszántuli reform. egyházkerület által kiadott tanterv szerint vezetni.

Az állomásra csak okleveles tanítók pályázhatnak.

Megjegyeztetik azonban, hogy a tervben levő önálló kántori hivatal felállításával az illető, az orgonapénzről és a stolaris jövedelmekről minden kárpótlás nélkül köteles lesz lemondani, megjegyeztetik az is, hogy a temetésekből befolyó jövedelmet, mely — a bucsuztatós halottakat kivéve — az ideiglenes rektor fizetéséhez van csatolva, csak az 1880. év ápril hó 24-től fogja élvezni.

Pályázni kívánók oklevél, erkölcsi és jelenbeni alkalmazásukról bizonyítványaikkal felszerelt folyamodványokat legkésőbb augusztus hó 31-ik napjára a reform. lelkészi hivatalhoz megküldeni, énekpróbára pedig a választás napján szeptember hó 7-ik napján megjelenni kéretnek.

Kelt K.-Ladány, 1879. július 27.